

מה קרה בחנכה? קטע

חכמים ומתיוונים

המלחמה בין המכבים ליוונים קרתה בסוף תקופת בית המקדש השני. בזמן הזה היוונים שלטו בארץ ישראל.

היונים רצו לשכנע את היהודים לקבל את המנהגים שלהם. ליהודים שקבלו את המנהגים של היונים קראו מתיוונים.

חלק גדול מהאצילים והאנשים המשכילים היו מתיוונים. גם חלק מהכהנים שעבדו בבית המקדש היו מתיוונים. גם הכהן הגדול שעבד בבית המקדש בזמן הזה היה מתיוון.

החכמים התנגדו למתיוונים. הרבה יהודים לא הסכימו לקבל את המנהגים של היוונים. הם התנגדו למתיוונים.

מה כתוב כאן?

מה קרה בחנכה? קטע

הגזרות של אנטי־וכוס אפיפנס

בתקופה הזאת שלטו בארץ ישראל מלכים מ"בית סלוקוס". השליטים האלו רצו שהיהודים יקבלו את התרבות היוונית. בזמן מרד המכבים השליט היה אנטי־וכוס אפיפנס. אנטי־וכוס אפיפנס נסה להכריח את היהודים לקבל את התרבות היוונית. הוא אסר ללמד תורה, לשמר שבת ולעשות ברית מילה. הוא העמיד פסל בבית המקדש.

הרבה יהודים התנגדו לגזרות של אנטי־וכוס. הם החליטו למרד בשלטון היווני. זו הייתה החלטה אמיצה מאוד כי הצבא היווני היה צבא גדול מאוד וחזק מאוד והצבא של המורדים היה קטן וחלש.

מה כתוב כאן?

מה קרה בחנוכה? קטע

תחלת המרד

המרד התחיל בעיר מודיעין. שלחים של המלך היוני הגיעו לעיר ודרשו מהתושבים להשתחוות לפסל. מתיתהו לא הסכים והרג את החילים היונים. אחר כך מתיתהו ואנשיו ברחו להרים והתחילו להלחם ביונים.

המפקדים של המרד היהודי היו מתיתהו בן יוחנן וחמשת הבנים שלו. ליהודים שנלחמו נגד היונים קראו "מכבים". המכבים היו מעטים וחלשים אבל הם היו יותר עקשנים. הם נלחמו על הארץ שלהם והתורה שלהם. הם הכירו את השטח וידעו איפה אפשר להתחבא. המלחמה בין המכבים ליונים נמשכה כמה שנים.

מה כתוב כאן?

מה קרה בחנכה? קטע

קרב מעלה בית לבונה [קרב אפולוניוס]

הקרב הראשון בין המכבים ליונים היה במעלה בית לבונה. המפקד של היונים, שנקרא אפולוניוס, יצא להלחם במכבים. החילים היונים יצאו משמרון, עברו דרך שכם והתחילו לטפס על ההרים בדרך לירושלים.

ליהודה המכבי היו מרגלים. הם גלו באיזה דרך החילים היונים מתכוננים לעבר. המכבים התחבאו בצדי הדרך. הלוחמים היונים עלו בכבדות במעלה הצר. המכבים הפתיעו את היונים במקום בו הלוחמים היונים לא יכלו להשתמש בכלי הנשק ובשיטות הקרב שלהם.

בקרב הזה המכבים נצחו ואפולוניוס נהרג.

מה כתוב כאן?

מה קרה בחנוכה? קטע

קרב מעלה בית חורון

היזנים החליטו לשלח עוד חיילים כדי לנצח את המכבים. המפקד של הפחות היזנים נקרא **סירון**. סירון החליט לעבר דרך מעלה בית חורון. היזנים סחבו משקל כבד. הם עלו במעלה התלול לאט ובלי כח.

המכבים התחבאו בהרים ליד המעלה. כאשר היזנים היו באמצע המעלה, המכבים יצאו מהמחבוא והסתערו. המכבים הפתיעו את היזנים והתחילו להרג אותם. היזנים נבהלו מאוד וברחו.

כה הסתים הקרב בנצחון מהיר של המעטים על הרבים.

מה כתוב כאן?

מה קרה בחנכה? קטע

קרוב אמאוס חלק א'

היזנים החליטו לשלם כח צבאי גדול לנצח את המכבים.
למפקד של הצבא היזני קראו גורגיאס. בצבא היזני היו
כ-20.000 לוחמים. הצבא היזני חנה בעמק איילון ליד
העיר אמאוס.

יהודה והמכבים הקימו מחנה בישוב מצפה שעל ההר.
גורגיאס ידע שיהודה ואנשיו נמצאים במצפה. גורגיאס
החליט לעלות על ההר ולתקוף את המכבים בהפתעה.
גורגיאס יצא עם כמה אלפי חיילים. הם יצאו בלילה ועלו
בשקט על ההר.

מה כתוב כאן?

מה קרה בחנכה? קטע

קרוב אמאוס חלק ב'

יהודה גלה שגורגיאס וכמה אלפי חיילים יצאו מהמחנה.
יהודה החליט להפתיע את החיילים היונים שנשארו
במחנה. יהודה אסף 3000 לוחמים מצטיינים וירד לכון
המחנה היוני.

היונים גלו את המכבים כשהיו קרובים למחנה ויצאו
לקראתם. המכבים נצחו את היונים ורדפו אחריהם
למרחקים.

אחר כך המכבים נכנסו למחנה היוני ושרפו אותו.

מה כתוב כאן?

מה קרה בחנכה? קטע

קרב אמאוס חלק ג'

מה קרה בינתיים עם גורגיאס?

גורגיאס ואנשיו הגיעו למחנה של המכבים במצפה. להפתעתם המחנה היה נטוש. גורגיאס ולוחמיו החליטו לחזר למחנה שלהם באמאוס.

כשהתקרבו למחנה הם ראו אותו עולה באש. ליד המחנה המכבים חכו להם מוכנים לקרב. החילים היזנים בפקודו של גורגיאס התיאשו וברחו משדה הקרב.

משימות:

צירו את מהלך הקרב בשלבים:

1. יהודה ואנשיו יוצאים לתקוף את מחנה היזנים באמאוס.

2. המכבים מנצחים בקרב ושורפים את המחנה באמאוס.

3. גורגיאס וחייליו חוזרים, מוצאים את המחנה עולה באש והמכבים ערוכים מולם למלחמה. הם מותרים ובורחים.

מה קרה בחנכה? קטע

קרוב בית צור

היזנים המשיכו לנסות לנצח את המכבים. הם שלחו את המצביא ליסיאס להלחם במכבים. ליסיאס אסף צבא ויצא לכון ירושלים. הוא החליט להגיע לירושלים מכון דרום. הוא עבר בשפלה, עלה בהר חברון והגיע לעיר בית צור. בית צור הייתה עיר חומה בשליטת המכבים. היא שלטה על הדרך לירושלים. ליסיאס החליט לכבוש אותה. בשלב הזה הגיעו המכבים, התקיפו אותם והרגו בהם. אחרי הקרב הזה ליסיאס החליט להפסיק את המלחמה ולחזור לסוריה.

מה כתוב כאן?

מה קרה בחנוכה? קטע

טהור המקדש

אחרי קרב בית צור ליסיאס החליט לחזר לאנטיוכיה.
יהודה המכבי הבין שהדרך לירושלים פתוחה. המכבים
עלו מבית צור לירושלים והשתלטו על רב העיר.
[המבצר שנקרא "חקרא" נשאר בשליטת המתיונים].
הם הגיעו למקדש ומצאו אותו מזנח ושומם. המכבים
בנו מחדש את המזבח וחדשו את עבודת הקרבנות
במקדש. כשהם רצו להדליק את המנורה מצאו
רק כד אחד של שמן טהור. בשמן הזה היה אפשר
להדליק את המנורה ליום אחד. קרה נס והשמן הספיק
לשמונה ימים.

מה כתוב כאן?

מה קרה בחנכה? קטע

קרוב בית זכריה - חלק א'

גם לאחר טהור המקדש היזנים לא וותרו. הם החליטו לשלם כח צבאי גדול ולנצח את המכבים אחת ולתמיד. את הכח הצבאי הוביל המצביא היזני ליסיאס. הוא גייס צבא של 50,000 לוחמים רגלים ו-5,000 פרשים. לצבא העצום הזה הוא צרף גם פילי מלחמה.

הכח היזני עלה על הר חברון והגיע לבית צור. ליסיאס הצליח לכבוש את בית צור והתקדם לכוון ירושלים. כחותיו של יהודה יצאו מירושלים כדי לעצור את הצבא היזני. הצבאות נפגשו בבית זכריה [נמצאת באמצע הדרך בין אלון שבות לראש צורים]. המקום נקרא היום "חרבת זכריה".

מה כתוב כאן?

מה קרה בחנכה? קטע

קרב בית זכריה- חלק ב'

המלחמה התנהלה בשטח מישורי. במקום הזה הצבא
העצום של היונים היה יכל להשתמש בשיטות הלחימה
הרגילות שלו ולנצל את היתרון העצום שלו בחילים
ובכלי נשק. בקרב הזה נהרג אלעזר, אחיו של יהדה
המכבי.

איך אלעזר נהרג?

אלעזר ראה פיל מלחמה מפאר ומקשט. הוא חשב
שהמצביא ליסיאס רכוב על הפיל הזה. אלעזר החליט
להרג את הפיל וקנה שכה ינהג גם מפקד צבא האויב.
אלעזר נכנס מתחת לפיל ודקר אותו מלמטה. הפיל
התמוטט על אלעזר. אלעזר נהרג. אחר כך התברר
שהמצביא ליסיאס לא היה על הפיל הזה. הגבורה של
אלעזר לא עזרה והמכבים הפסידו בקרב.

משימה: צירו ציור שמתאר את קרב בית זכריה:

מה קרה בחנכה? קטע

מצור על ירושלים

בְּקֶרֶב בֵּית זְכֹרְיָה הַמַּכְבִּים הִפְסִידוּ לַיּוֹנִים. אַחֲרֵי הַקֶּרֶב
הָזֶה הַמַּכְבִּים בָּרְחוּ לְהָרֵי גּוֹפְנָה וְהַיּוֹנִים הִמְשִׁיכוּ לְכוּוֹן
יְרוּשָׁלַיִם.

כַּחֲוֹתֵינוּ שֶׁל לִיסִיאַס הִגִּיעוּ לִירוּשָׁלַיִם. הֵם הִטִּילוּ עָלֵיהָ
מִצּוֹר וְהִתְכַוְּנוּ לְהִבְקִיעַ אֶת חוֹמוֹת הָעִיר. יְתוֹשְׁבֵי
יְרוּשָׁלַיִם הָיוּ רַעֲבִים וְכַמְעַט נִכְנְעוּ. בְּרַגַע הָאֲחֵרוֹן לִיסִיאַס
קִבֵּל יְדִיעָה שֶׁעָלְיוֹ לָשׁוּב מִיָּד לְאַנְטִיּוֹכָה כִּי אָחַד מִרִיבּוֹ
עוֹמֵד לְהִגִּיעַ לָעִיר. לִיסִיאַס הִגִּיעַ לְהִסָּכֵם פְּשָׁרָה עִם
הַמַּכְבִּים שֶׁהִתְבַּצְּרוּ בָּעִיר, עָזַב אֶת יְרוּשָׁלַיִם וְחָזַר
לְאַנְטִיּוֹכָה.

מה כתוב כאן?

מה קרה בחנכה? קטע

קרב כפר שלמא

ההסכם בין היזנים למכבים התבטל מהר מאוד. השליט היזני שלח לירושלים מצביא בשם בקיידס ומושל בשם ניקנור. ניקנור נסה למצא דרך להרג את יהודה בלי קרב. הוא נסה לשכנע את יהודה להכנס למארב כדי להרג אותו. יהודה גלה את המזמה של ניקנור. פרץ קרב בין חייליו לבין המכבים. הקרב הזה נקרא "קרב כפר שלמא". בקרב הזה המכבים נצחו ומאות מחייליו של ניקנור נהרגו. ניקנור נסוג והתבצר שוב בחקרא. ניקנור חשש מיהודה. הוא אים על הפהנים: "אם יהודה ואנשיו לא ימסרו אלי- אשורף את בית המקדש".

מה כתוב כאן?

מה קרה בחנכה? קטע

קרוב חדשה

יהודה חפה להזדמנות לתקוף את ניקנור מחוץ לירושלים. ההזדמנות הזו הגיעה כאשר ניקנור יצא בראש כחותיו כדי ללואות תגברת צבאית שהגיעה מאנטיוכיה לחיל המצב בירושלים.

יהודה הפתיע את הפחות היננים ליד הישוב "חדשה". ניקנור נהרג בתחלת הקרב. החילים היננים ראו שהמפקד שלהם נהרג ונבהלו. הם השליכו את כלי הנשק שלהם והתחילו לברוח במוךד הקר. המכבים רדפו אחריהם. המכבים הרגו הרבה חילים יננים.

מה כתוב כאן?

מה קרה בחנכה? קטע

קרב אלעשה- חלק א'

בְּקֶרֶב חֲדָשָׁה יְהוּדָה הַמַּכְבִּי נִצַּח אֶת הַצָּבָא הַיּוֹנִי וְהֵרַג אֶת הַמַּצְבִּיא נִיקְנוֹר. אַחֲרֵי הַנִּצְחוֹן הַזֶּה הַמַּכְבִּים שָׁלְטוּ בְּאַזּוֹר יְרוּשָׁלַיִם. הַבְּסִיס הַיְחִידִי שֶׁנִּשְׁאַר לַיּוֹנִים בִּירוּשָׁלַיִם הָיָה מִבְּצָר הַחֻקָּרָא.

הַשְּׁלִיט הַיּוֹנִי הֶחְלִיט שְׁחַיְבִים לְנַצַּח אֶת הַמַּכְבִּים. הוּא שָׁלַח אֶת הַמַּצְבִּיא בְּקִיָּדָס לְהִלָּחֵם בְּמַכְבִּים. בְּקִיָּדָס עָמַד בְּרֵאשׁ צָבָא שֶׁל יוֹתֵר מִ20,000 לוחמים. הֵם הִתְקַדְּמוּ לְכוּוֹן יְרוּשָׁלַיִם. עִם יְהוּדָה הַמַּכְבִּי הָיוּ 3,000 לוחמים. רַבִּים מֵהֶם בָּרְחוּ כְּשֶׁרָאוּ אֶת הַצָּבָא הַיּוֹנִי הֶעֱצוּם שְׁעוֹמֵד מוֹלָם.

מה כתוב כאן?

מה קרה בחנכה? קטע

קרב אלעשה- חלק ב'

המכבים חכו ליונים באזור אלעשה. הם התחלקו לשתי קבוצות.

יהודה היה מפקד הקבוצה שנלחמה בחצי הימני של המחנה. יהודה גילה שהמצביא בקכידס עומד מולו. הוא החליט לנסות לפגע בו. הוא חשב שאולי כך יוכל להשיג נצחון למרות היתרון העצום של היונים. יהודה והלוחמים שבפקודו התקיפו בעז את הלוחמים היונים שעמדו מולם. הלוחמים היונים התחילו לברח. יהודה ואנשיו רדפו אחריהם ונסו להשיג אותם ולפגע בקכידס.

מה כתוב כאן?

מה קרה בחנכה? קטע

קרב אלעשה- חלק ג'

בינתים הלוחמים המכבים שִׁלְחָמוּ מול החצי השמאלי של המחנה היזני הפסידו במערכה. הלוחמים היזנים מהחצי השמאלי היו פנויים לעזר לחבריהם. הם התחילו לרדף אחרי המכבים בפקודו של יהודה ונתקפו אותם מאחור. כעת המכבים היו צריכים להתמודד עם מספר עצום של לוחמים יזנים משני הכוונים. הלחימה נמשכה שעות רבות. בסוף המלחמה המכבים הפסידו ויהודה נהרג.

אחרי הקרב אחיו של יהודה מצאו את גופתו והביאו אותה לקבורה בקבר אבותיו במודיעין.

מה כתוב כאן?

מה קרה בחנכה? קטע

הסכם בין המכבים ליונים

בקרב אלעשה המכבים הפסידו ויהודה נהרג.

למרות זאת המרד לא הפסיק. שמעון ויונתן, אחיו של יהודה, המשיכו לנהל את המרד מאזור המדבר. הם שנו את צורת המרד מקרבות גדולים להרבה התקפות קטנות [קוראים לזה "לוחמת גרילה"]. בקיכדס המשיך להלחם בהם ונסה להשמיד אותם אבל לא הצליח.

ההתקפות הקטנות האלו הטרידו מאד את היונים. בזמן הזה התעוררו איומים נוספים לממלכה היונית-סלווקית ובקיכדס לא היה יכול להמשיך להלחם במכבים. הוא החליט לנסות להגיע אתם להסכם.

מה כתוב כאן?

מה קרה בחנוכה? קטע

ממלכת החשמונאים

מנהיג המכבים בזמן הזה היה יונתן, האח הצעיר של יהודה. בקיידס נהל אתו משא ומתן והם הגיעו להסכם. במסגרת ההסכם המכבים חזרו לשלט בירושלים, הם קבלו רשות להחזיק צבא ויונתן הפך להיות מושל ירושלים ועבר היידן. לממלכה שלו קראו "ממלכת יהודה".

בהמשך ממלכת יהודה קבלה עצמאות מלאה. כך, מספר שנים אחרי ההפסד באלעשה, הוקמה בארץ ישראל מדינה עצמאית. המנהיגים של המדינה הזאת היו ממשפחת המכבים. קראו לה גם "ממלכת בית חשמונאי" או "ממלכת החשמונאים".

מה כתוב כאן?

מה קרה בחנכה- עבודת סכום

שם _____

תאריך _____

עשיתי את העבודה מהזכרון _____ נעזרתי בחוברת _____

נעזרתי בחבר _____ נעזרתי במורה _____

שאלות

1. מתי היה מרד המכבים?
  2. למה פרץ מרד המכבים?
  3. מה קרה בקרב מעלה בית חורון?
  4. מה קרה בקרב אמאוס?
  5. מה קרה אחרי קרב בית צור?
  6. מה קרה בקרב בית זכריה?
  7. מה קרה בקרב חדשה?
  8. מה קרה בקרב אלעשה?
  9. מה המכבים עשו אחרי שיהודה מת?
  10. איך קראו למדינה העצמאית ביהודה?
- בנו דגם שמתאר אחד מהאירועים החשובים במרד החשמונאים. אפשר גם לציר קומיקס או להכין יחד עם חבר הצגה ולצלם.

